

Brocki, Zygmunt

O polskich uczonych w czasopismach australijskich

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/1, 192-193

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

o siedemnastowiecznych receptach dwu aptekarzy z Bruges, a z historii fitopatologii w Belgii artykuł P. Van Oye o Gustaafie Staes, fitopatologu urodzonym w Gandawie 1863, zmarłym w 1918 r., jednym z założycieli pisma „Tijdschrift over Plantenziekten”, wychodzącego od 1895 r.

Rocznik 10: zawiera przeważnie prace z historii medycyny. Są tu: rozprawa J. Studel'a o przedmowie Georgio Baglivi (1668—1707) do jego dzieła *Praxis medica* (Roma 1696), dwa artykuły o kulcie świętych lekarzy — Kosmy i Damiana w Niderlandach L. Elauta i D. A. Wittop Koning'a. Następnie F. E. R. De Maar pisze o zastosowaniu amalgamatu srebra w dentystyce, zaś J. J. Nierstrasza o medycynie sprzed 150 lat, a L. Elaut o rozróżnieniu chorób wenerycznych w dziele J. G. Eisenmanna (1795—1867).

Z historii chemii mamy artykuł J. W. van Spronsena w okresie 1816—1821, kiedy zarysowywały się idee periodycznego układu pierwiastków (Döbereiner, Berzelius i inni). H. A. M. Snelders omawia holenderskie dziewiętnastowieczne tłumaczenia *Podręcznika chemii* Berzeliusa.

Z historii fizyki w dalszym ciągu J. Mac Lean pisze o teorii barw w okresie 1640—1670, omawiając prace z tego zakresu Fortunio Liceti (1577—1657), Atanazego Kirchera (1601—1680), J. M. van Kronlanda (1595—1667), M. Cuveau de la Chambre (1594—1667), J. B. Duhamela (1624—1706) i Isaaka Vossiusa (1618—1689).

H. L. V. De Groota w trzech artykułach pisze o: podręczniku arytmetyki handlowej Francis Flory z 1577 r., o traktacie arytmetycznym, wydanym dopiero pośmiertnie, Jana van den Boscha (1553—1599) i o rękopisie arytmetycznego podręcznika z 1587 r. pióra Michiel Coigneta (1549—1623).

Z historii botaniki L. J. Vandenwiele i W. L. Braekman opisują łacińsko-holenderski słownik nazw roślin z połowy XIV w.

Wyjątkowo z historii weterynarii znajdujemy artykuł G. J. W. van der Meg'a o początkach tej dyscypliny w Niderlandach.

Biograficzne artykuły dotyczą: fizyka i astronoma z Utrechtu Gerrita Molla (1785—1837), który walczył o wprowadzenie systemu metrycznego w Holandii (1820), konstruował elektromagnetyczne instrumenty, które następnie przekazał Instytutowi Fizyki (obecnie są w muzeum uniwersyteckim w Utrechcie), a swój piękny zbiór książek i map (1828 pozycji) bibliotece uniwersytetu utrechtckiego. Dalej C. H. D. Buys Bellota (1817—1890) fizyka, meteorologa i twórcy instrumentów. Obydwa te artykuły są pióra J. G. van Cittert-Eymers'a. Koncepcjami dynamiczno-atomistycznymi budowy materii Buys Bellota zajmuje się w następnym artykule H. A. M. Snelders. B. P. M. Schulte pisze o Jamesie Parkinsonie, neurologu i paleontologu (1755—1824), a P. Smit o Wawrzyńcu Okenie (1779—1851). Jest również nekrolog historyka farmacji profesora R. Dequekera (1901—1968).

Rocznik zawiera dalszy ciąg (23 i 24 część) bibliografii historii nauki w Beneluxie P. Bockstaele'a. Z poloniców jest w niej jedna pozycja — artykuł J. Grzeszczaka z „Przeglądu Geograficznego” 1965 o wkładzie Belgii w rozwój geografii.

W roczniku jest również krótkie omówienie XII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki (Paryż 25—31 VIII 1968) i recenzje książek, przeważnie z historii medycyny. Część artykułów rocznika posiada krótkie streszczenia angielskie.

Zofia Sidorowicz

O POLSKICH UCZONYCH W CZASOPISMACH AUSTRALIJSKICH

Osiadły w 1948 r. w Australii Lech Paszkowski, autor książki *Polacy w Australii i Oceanii 1790—1940*, wydanej w Londynie w 1962 r., stale publikuje artykuły o uczonych i technikach Polakach lub polskiego pochodzenia, pracujących w Australii. Jego

książka recenzowana była w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” w nrze 4/1963, s. 589—591, o jednym z jego artykułów była notatka w „Kwartalniku” w nrze 1/1968, s. 205.

W nrze 3/1968 „Australian Zoologist” L. Paszkowski ogłosił artykuł: *Charles Darwin and Strzelecki's book „Physical description of New South Wales and Van Diemen's Land”*. Jak wiadomo z polskiego wydania Pawła Edmunda Strzeleckiego *Pism wybranych* (Warszawa 1960), Karol Darwin w 1845 r. przesłał Strzeleckiemu list stanowiący podziękowanie za otrzymaną od niego jego książkę *Physical description of New South Wales and Van Diemen's Land* oraz zawierający słowa uznania dla pracy autora, pochwałę jego angielskiego stylu pisarskiego i opinię o jego rękopiśmiennym *Dzienniku* (*Mon Journal*). List ten był zupełnie nieznan; odnalazł go Wacław Słabczyński i opublikował najpierw w nrze 4/1958 serii A „Kosmosu” (fotografia), następnie w 1960 r. w wydanych przez niego cytowanych wyżej *Pismach* Strzeleckiego (fotografia i tłumaczenie polskie). L. Paszkowski w wymienionym artykule przedrukował list Darwina, podaje, jak doszło do jego odnalezienia¹, następnie pisze o *Dzienniku* Strzeleckiego oraz o rozdziale botanicznym i zoologicznym książki *Physical Description*, cytuje opinię znanego geologa australijskiego, A. N. Lewisa, o walorach fragmentów tej książki poświęconych geologii (opinia w artykule Lewisa *Strzelecki in Tasmania*, „Royal Australian Historical Society Journal and Proceedings” nr 1/1940), zestawia wszystkie recenzje książki Strzeleckiego, wymienia nazwy botaniczne, zoologiczne i inne dedykowane Strzeleckiemu, zajmuje się też uwagami Darwina pomieszczonymi na egzemplarzu *Physical Description* i zestawia wszystkie przedruki jego listu do Strzeleckiego znajdujące się w czasopismach naukowych z lat 1961—1962. Paszkowski informuje też, że znakomita książka Strzeleckiego niedawno została wydana po polsku (*Nowa Południowa Walia*, Warszawa 1958); w 1967 r. w Australii ukazało się faksimile oryginału (wyd. Public Libraries Board of South Australia).

W nrze 2/1969 „Australian Zoologist” L. Paszkowski dał artykuł: *Dr. Jan Danysz and the Rabbits of Australia*. Jest to przede wszystkim zbiór różnych publikacji, opinii, raportów z okresu pobytu Danysza w Australii, dotyczących jego pracy nad zwalczaniem tam plagi królików. Przytoczony jest tu również wywiad tego znakomitego mikrobiologa udzielony „West Australian” w dniu jego wyjazdu z Australii (20 V 1907). Na końcu artykułu Paszkowski dał wykaz literatury źródłowej o Danyszu (w tym dokumenty urzędowe) i wykaz ważniejszych prac Danysza opublikowanych po francusku — 21 pozycji z lat 1891—1921 i po polsku — 5 prac z lat 1899—1926. Na wklejce znajduje się portret Danysza.

W nrze 2/1967 „Australian Zoologist” L. Paszkowski ogłosił artykuł *William Blandowski — the First Government Zoologist of Victoria*. Biogram tego przyrodnika (ur. 1822 w Gliwicach) Paszkowski umieścił w *Australian Dictionary of Biography*, t. 3, zesz. A—C, wyd. 1969 r.²

Zygmunt Brocki

¹ O tym, że list ten wydrukował Paszkowski w omawianym tutaj artykule, doniosła już notatka w nrze 5/1970 „Problemów”, na s. 305. W notatce przedrukowano również sam list, nie powiedziano jednak, że odszukał go W. Słabczyński i że go już opublikował w języku polskim (tłumaczył J. Flis). Notatka „Problemów” list daje w nowym tłumaczeniu (J. Czarneckiej). Po co to nowe tłumaczenie, skoro poprzednie jest poprawne (jeśli nie lepsze!)?

² Jest to pierwszy z kilku „polskich” biogramów przygotowanych przez Paszkowskiego dla tego wydawnictwa. *Australian Dictionary of Biography* jest wydawnictwem Wydziału Historii Australian National University w Canberra (redaktor naczelny: prof. Douglas Pike). Całość ma objąć 12 tomów, do 1939 r.